

Producció ecològica de fruita a Emília-Romanya (Itàlia)

AIXÍ HO HEM VIST

Entre el 20 i el 22 de juny passat, un grup d'empresaris fructícoles i tècnics assessors i del DARP, la majoria catalans, varen realitzar un viatge a la regió d'Emília-Romanya d'Itàlia com a cloenda del 4t Simposi de Producció Agroalimentària Ecològica que s'havia realitzat a Manresa el 17 i 18 de novembre de 2016 (Foto 1, Foto 3). En aquest simposi es varen parlar de tots els aspectes que configuren la producció de fruita de llavor i de pinyol, incloent-hi la comercialització, i l'objectiu d'aquest viatge era veure i polsar, en un dels països i en una de les regions a on la producció ecològica està més arrelada, quina era la realitat a nivell productiu i comercial.

TEXT: MARIA VILAJELIU I SERRA, ENGINYER T. AGRÍCOLA, IRTA-MAS BADIA*

En aquest viatge es varen visitar centres de recerca i, particularment, explotacions fructícoles on, totalment o parcial, produeixen fruita ecològica (PE). El mercat consumidor va més enllà i a part dels productes ecològics també mostra interès per la producció biodinàmica, que es fonamenta en la fertilitat del sòl i en la utilització del seu propi compost. Varen ser molts els aspectes de producció considerats en les visites: situació de la PE a la regió, xarxes de protecció, material vegetal, fertilització, gestió de la vegetació espontània i, particularment, d'estratègies de defensa fitosanitària de plagues i malalties.

Situació de la producció de fruita ecològica a l'Emília-Romanya

La regió d'Emília-Romanya dedica un 30 % de la superfície a la PE. Algunes de les explotacions fructícoles han arribat a la PE per convenciment propi, altres després d'evolucionar des de producció integrada i residu '0', i altres empreses han optat per la PE com a via de sortida a la crisi de baixa rendibilitat del sector. La major part de la fruita és pera (Abate Fetel, Conference, Williams, Carmen i Max Red Barlet) que es destina al consum en fresc als mercats del propi país o de l'arc europeu, particularment Alemanya. La producció mitjana és de 25 tn/ha i aconseguen preus de l'ordre del 50 % més elevats que la fruita convencional. La majoria de les empreses fructícoles visitades són de superfícies importants, produeixen fruita a gran escala i estan satisfetes d'haver optat per produir fruita ecològica. Els aspectes més rellevants que han condicionat recentment la fructicultura a la zona visitada són l'arribada de dues noves plagues,

Halyomorpha halys i Drosophila suzukii. En segon pla també preocupen dues malalties molt importants, el foc bacterià (Erwinia amylovora) i el virus de la Sharka en fruiters de pinyol. Halyomorpha és un insecte que pertany a l'ordre dels heteròpters, família Pentatomidae, que és plaga polífaga i estable a Itàlia des de 2012, que obliga a protegir les plantacions fruteres amb xarxes per evitar danys importants a la producció. D. suzukii, és una plaga present a tot Europa que causa importants danys en fruiters de pinyol, particularment en cirerers i també altres conreus com maduixes, per la qual també s'usen xarxes de protecció i/o insecticides. Actualment s'està fent un intens treball de recerca per trobar bons atraients per al monitoratge que permetin també desenvolupar estratègies eficaces de control per a aquesta plaga.

Cooperativa Apofruit i centre de recerca Astra

Apofruit és la cooperativa líder d'exportació de fruita, amb 3500 socis i 12 magatzems a Itàlia. Dins Apofruit, Canova és l'empresa, que comercialitza la producció ecològica; compta uns 800 socis que produeixen 31.200 tones de productes agrícoles amb un valor de mercat de 52,2 milions d'euros. També existeixen Canova España (a Murcia) i Canova France (a Cavaillon). Alma Verde Bio (antigament Alma Verde) és la marca ecològica d'Apofruit. La tendència en els mercats és de poder oferir el 25-30 % en ecològic, i l'empresa utilitza els productes ecològics per obrir mercats. El 60 % dels productes ecològics es venen a Itàlia i el 40 % a Alemanya. Al productor se'l paga en funció del control de qualitat d'entrada i

*Agraïments

A Ferran Contreras i a Charles-André Descombes per les seves aportacions i revisions del text, i a les persones i institucions que van fer possible aquest viatge tècnic.

de les despeses del mercat de venda més els costos de comercialització. El consum ecològic representa el 4-5 % del consum alimentari a Itàlia.

Astra (Agència per a l'experimentació tecnològica i la recerca agroambiental), a Faenza, és un centre de recerca privat finançat per l'Associació de Productors de fruita i hortalisses de la regió d'Emília-Romanya. Es dedica a la millora genètica de fruiters de pinyol (albercoc, préssec i nectarina) d'acord amb el criteri dels productors i la demanda del mercat. L'objectiu és aconseguir varietats comercials de qualitat i resistents als tres problemes principals: monília sobre flors en albercoc, monília sobre fruits en préssec i oïdi i arrufat en ecològic.

Xarxes de protecció total de les plantacions i esporga

Les xarxes de polietilè de protecció total (antipedregada per la part superior i antiinsectes pels laterals) han esdevingut molt freqüents en les plantacions comercials ecològiques, sovint 'pas obligat' si hi ha presència d'Halyomorpha. El material està subvencionat en un 50 % i s'utilitza la xarxa de mida de forat de 5*2 mm per la seva resistència (tot i que per a la carpocapsa podria ser de fins a 7*3). Dos dels sistemes utilitzats són el de 'Keep in touch' en el qual la malla es recolza sobre la vegetació i el sistema de xarxa amb suport propi que té l'inconvenient de tenir una vida més curta (4-5 anys). La xarxa blanca és més dèbil que la negra i la seva durada és de 5 a

Les xarxes monofil·la requereixen més material i mà d'obra i asseguren una protecció suficient contra la carpocapsa i la grafolita, mentre que les monobloc poden requerir tractaments insecticides de reforç.

7 anys. Disposen de plantacions amb xarxes monofil·la amb cables entre files per aguantar més pes en cas de pedregades (Foto 2), i de xarxes monobloc, es a dir, quan tenen una estructura per aguantar la xarxa del sostre de tota la parcel·la. Les xarxes monofil·la requereixen més material i mà d'obra i asseguren una protecció suficient contra la carpocapsa i la grafolita, mentre que les monobloc poden requerir tractaments insecticides de reforç. En ambdós sistemes el control d'Halyomorpha és satisfactori. La malla blanca escurça el creixement dels brots, i afavoreix una major temperatura i una menor humitat relativa, al contrari de la xarxa negra. En alguns casos les xarxes no arriben al terra per facilitar la sega i les tasques d'aclarida.

- 01.** Tot l'equip que va participar al viatge tècnic.
- 02.** Xarxes monofil·la amb cables entre files.
- 03.** Vista des de Bertinoro.

Les xarxes aporten altres avantatges. La fruita obtinguda sota malla és més grossa i amb menys defectes. Amb la utilització de xarxes han disminuït els problemes de carpocapsa i s'ha aconseguit reduir un 80 % els insecticides i un 20 % els fungicides. En el cas del cirerer el sistema 'Keep in touch' incorpora una xarxa molt densa que evita l'entrada d'aigua per la part superior dels arbres, d'aquesta manera eviten també l'esberlat de la cirera.

Els sistemes d'esporga utilitzats són intensius, amb espatllera en perera, pomera i presseguer. En funció de l'espècie i de la varietat, formen els arbres amb un sol eix lliure, una V o un canelobre. Aquests sistemes de formació els faciliten molt la instal·lació de les xarxes antiinsectes. Les úniques espècies que s'esporguen en vas són l'albercoquer i els cirerers (poc), especialment en les zones de muntanya.

La que no poden forçar els arbres amb la fertilització, els agricultors d'Emília-Romanya usen plantes autoarrelades (excepte per Abate) i/o patrons vigorosost.

Fertilització

Ja que no poden forçar els arbres amb la fertilització, els agricultors d'Emília-Romanya usen plantes autoarrelades (excepte per Abate) i/o patrons vigorosos. En alguna de les plantacions fan aportacions periòdiques de fems compostats de vaquí a raó de 50 tones/ha, i en altres utilitzen productes comercials (com ara un subproducte d'escorxadador amb un 6 % de N) i reincorporen l'herba de sega. En floració i fase de quallat apliquen, o aporten amb fertirrigació, adobs foliars a base de Fe. En algunes finques de perera disminueixen la dosis de fertilització a mesura que les plantacions envelleixen, amb l'objectiu d'evitar l'excés de vigor i totes les problemàtiques associades: per exemple redueixen a la meitat la dosis a partir del 5è verd i un 80-90 % a partir del 8è verd.

Control de la vegetació espontània

La gestió de la capa herbàcia es fa majoritàriament amb una segadora de braç retràctil, que

requereix una amplada mínima d'un metre entre arbres. En altres casos i per a arbres joves de menys de cinc anys es treballa el sòl obrint-lo, s'aporta matèria orgànica i després es torna a reincorporar la terra.

Estratègies de defensa fitosanitària de les principals plagues i malalties de les explotacions fructícoles visitades

Motejat (*Venturia sp.*). Algunes de les explotacions disposen d'estació meteorològica i utilitzen models de predicció de malalties. Per al control de motejat utilitzen coure, sofre, bicarbonat potàssic o de sodi. Utilitzen poc el polisulfur de calci ja que és incompatible amb olis i sofres i provoca russeting.

Estemfillium (*Stemphium vesicarium*). És una malaltia important en un 20 % de les finques en ecològic, en aquests casos es fan 15-20 tractaments. Per al control d'aquest patogen sapròfit és important la gestió de l'herba atès que s'han d'evitar els teixits secs morts al camp. El coure és el producte més comunament utilitzat (brou bordelès a 1.5 kg /ha). Foc bacterià (*Erwinia amylovora*). A les plantacions afectades tallen els brots i fan tractaments amb coure (brou bordelès a 300 g/ha d'ió coure).

Psil·la (*Cacopsylla piri*). D'una manera general, hi ha menys problemes en finques ecològiques. El 2017 ha estat un any difícil per una de les plantacions i han alliberat antocòrids. El Prev-Am Plus (oli essencial de taronja) actua també per psil·la dessecant la melassa. 'Atila' nou producte a base de bicarbonat potàssic pel control de psil·la i d'aranya roja.

Carpocapsa (*Cydia pomonella*). En una de les explotacions fructícoles van utilitzar simultàniament confusió, granulovirus i nematodes entomopatògens (*Steirinema*) per reduir-ne les poblacions. L'ús de xarxes en poma i pera es comú i, actualment, no hi sol haver problemes.

Tigre (*Stephanitis pyri*). Problema important en ecològic, particularment sota xarxes, ja que provoca la caiguda prematura de les fulles i això afecta la producció futura. Ataca més la Conference perquè té els fruits més tendres. Fan servir una estratègia de defensa molt acurada basada en la monitorització freqüent de postes i naixements de nimfes (cada 2-3 dies). Tracten les parts baixes dels arbres, on es localitza aquesta plaga. Per evitar d'eliminar els antocòrids, contra les formes joves del tigre tracten amb piretre + oli de taronja (Asset a raó d'1 l/ha + Prev-Am Plus a raó de 4-8 l/ha), amb un consum de 800 a 1000 l/ha. El tractament s'ha de fer de nit ja que l'eficàcia és

més elevada a temperatures inferiors a 30°C. Pugó gris (*Dysaphis plantaginea*). Al començament de la temporada apliquen oli de taronja (Prev-Am Plus) i després els coccinèl·lids ja controlen les poblacions.

Drosophila suzukii. El monitoratge el fan amb trampes Dros Trap de color vermell (marca Biobest) i l'atraient alimentari Droskidrink, que té la següent composició: 150 cc de vinagre de poma, 50 cc de vi negre amb sucre de canya i mullant. Seguen l'herba per airejar. En lluita biològica l'alliberació de *Trichopria drosophilae* no ha donat bons resultats. Productes utilitzats amb èxit: Espinosad i Exirel (ús excepcional a Itàlia 2016).

En poques paraules

El sector de la producció fructícola ecològica a la regió d'Emília-Romanya està ben viu i ben consolidat. Les empreses són fortes, han arribat a la PE per raons diverses i per diverses vies, i estan satisfetes de la decisió que van prendre en el seu moment, ja que han millorat la seva situació econòmica i les perspectives de viabilitat futura. El procés cap a la PE ha estat progressiu i això ha permès d'anar ajustant cada un dels elements que configuren els àmbits de la producció fructícola i trobar, o obrir, el necessari mercat consumidor. Aquest procés també és viu ja que cal anar ajustant els elements productius a la situació canviant de cada any i de cada explotació fructícola, cercant la solució més adient a cada un dels problemes que es presentin. Aquest és el repete. ✿

lluerna
Acompanyant Tècnics de l'Ena

Donem
llum
als teus
projectes

Nou servei d'assessorament
a projectes agroecològics